

Ks. dr Zbigniew Sobolewski
Sekretarz „Caritas Polska”

Biura Aktywizacji Bezrobotnych „Caritas” w Polsce - jak pomóc osobom 50+?

Zjawisko bezrobocia wśród osób po pięćdziesiątym roku życia

Cieszymy się z tego, że w ostatnim czasie możemy mówić o spadku bezrobocia w Polsce. Jest to zjawisko uwarunkowane różnymi czynnikami gospodarczymi i społecznymi, między innymi migracją zarobkową. Bezrobocie spadło wyraźnie w grupie osób młodych, posiadających wykształcenie zawodowe. Nie bez znaczenia jest ich gotowość przemieszczania się i zdobywania nowych doświadczeń zawodowych i kwalifikacji.

Niestety pozostały grupy społeczne, w których w dalszym ciągu poziom bezrobocia pozostaje wysoki. Do takich grup należą osoby po pięćdziesiątym roku życia. Charakteryzują się one brakiem wykształcenia ogólnego, umiejętności zawodowych. Nie są również gotowe do tego, by poszukiwać zatrudnienia w miejscu innym, niż ich miejsce zamieszkania. Często osoby te są nieporadne życiowo, czasami nastawione roszczeniowo – uważają, że państwo powinno zapewnić im pracę oraz godziwe warunki bytowe. Nie odnajdują się w szybko zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Są apatyczne i zniechęcone dotychczasowymi niepowodzeniami w poszukiwaniu pracy. Zwykle kończą jako klienci opieki społecznej lub pozarządowych organizacji charytatywnych.

Metoda i działalność BAB

„Caritas Polska” od 2002 roku realizuje program pomocy osobom długotrwale bezrobotnym, polegający na towarzyszeniu im w poszukiwaniu pracy oraz utrzymaniu się na stanowisku pracy po jej znalezieniu. Prowadzi Biura Aktywizacji Bezrobotnych (BAB) w 12 diecezjach w Polsce, korzystając z finansowego wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego. Biura pracują w oparciu o metodę towarzyszenia, wypracowaną przez „Caritas Francja”. „Caritas Polska” skorzystała z wieloletnich doświadczeń francuskich i opracowała własny podręcznik pracy z bezrobotnymi pt. „Poradnik Biur Aktywizacji Bezrobotnych”.

Istotą metody pracy z bezrobotnymi poszukującymi zatrudnienia jest wspieranie ich wysiłków poprzez odbudowywanie pozytywnego wizerunku bezrobotnego w jego własnych oczach, odkrywanie możliwości i szans zawodowych, umacnianie motywacji poszukiwania pracy pomimo dotychczasowych niepowodzeń i rozczarowań, nauka aktywnych metod poszukiwania pracy.

Biura Aktywizacji Bezrobotnych są miejscem, w którym osobna bezrobotna może znaleźć psychiczne i duchowe wsparcie, zostać wysłuchana i zaakceptowana przez psychologa, doradcę zawodowego lub duszpasterza.

Praca z osobą bezrobotną składa się z kilku etapów, następujących harmonijnie po sobie.

Pierwszym jest nawiązanie kontaktu, wysłuchanie, zorientowanie się w potrzebach, możliwościach i szansach osoby bezrobotnej. Akompaniator pomaga osobie poszukującej pracy w sporządzeniu osobistego bilansu umiejętności i kwalifikacji, uświadomieniu sobie celu życia i własnych potrzeb. Uczy, jak planować swój czas, obierać własne cele zawodowe. Często jest to również etap porządkowania życia osobistego i rodzinnego osoby bezrobotnej, odbudowywania lub wzmocnienia pozytywnego wizerunku we własnych oczach.

Drugi etap to podjęcie nauki aktywnego poszukiwania pracy i wspieranie wysiłków osoby bezrobotnej w dążeniu do znalezienia zatrudnienia. Otrzymuje ona wsparcie psychologiczne, może skorzystać z pomocy dostępnych w biurze (Internet, specjalistyczna prasa). Akompaniatorzy pomagają również w przygotowaniu się do rozmowy kwalifikacyjnej i redagowaniu dokumentów aplikacyjnych (życiorysu zawodowego, listu motywacyjnego). Akompaniator, którym jest doradca zawodowy, towarzyszy osobie bezrobotnej w podjęciu decyzji o podjęciu szkoleń, zmianie kwalifikacji zawodowych, poszukiwaniu pracy w innych niż dotychczas sektorach zatrudnienia. Osoba bezrobotna otrzymuje pomoc prawną (czasami jest ona niezbędna, by uregulować trudne sytuacje rodzinne lub z zakresu prawa pracy). Na tym etapie współpracy osoba bezrobotna zapoznaje się z aktywnymi metodami poszukiwania zatrudnienia, wykraczającymi poza rejestrację w urzędzie pracy.

Wreszcie ostatni etap polega na wspieraniu osoby w momencie znalezienia zatrudnienia. Przez kilka miesięcy akompaniatorzy motywują osobę do tego, by nie zrezygnowała z pracy.

Osoby zgłaszające się do Biura Aktywizacji Bezrobotnych najczęściej traktują je jako kolejne biuro pośrednictwa pracy i oczekują konkretnych ofert zatrudnienia. Pierwszym zadaniem akompaniatora jest uświadomienie im specyfiki pracy BAB oraz tego, co mogą zaoferować tym, którzy korzystają z ich oferty. Część osób odchodzi rezygnując ze współpracy; ci zaś, którzy pozostają, mają świadomość, że to nie BAB, ale oni sami są stroną aktywną w poszukiwaniach zatrudnienia. To bardzo ułatwia późniejszą współpracę.

Problemy bezrobotnych 50+

Chociaż BAB są placówkami, z pomocy których może skorzystać każdy bezrobotny, to jednak szybko okazało się, że najliczniejszą grupą osób szukających wsparcia w BAB są kobiety i mężczyźni po pięćdziesiątym roku życia. W tej grupie

przeważają kobiety. Jest to dosyć specyficzna grupa osób bezrobotnych. Bardzo często grupa ta posiada przykre doświadczenia związane z niemożnością znalezienia zatrudnienia. Powodem jest brak odpowiedniego wykształcenia i kompetencji zawodowych. Często są to osoby z wykształceniem podstawowym lub zawodowym. Ich umiejętności zawodowe są nieprzydatne na nowoczesnym rynku pracy. Osoby te nie potrafią przystosować się do nowej rzeczywistości społecznej: są pasywne, przyzwyczajone do tego, że inni podejmują za nie decyzje, oczekują „załatwienia” ich spraw przez kompetentne urzędy. Nie wykazują woli uczenia się, zdobywania nowych kwalifikacji i doświadczeń zawodowych. Poszukiwanie miejsca pracy ograniczają do najbliższej okolicy swego miejsca zamieszkania. Nie mają też wysokich ambicji zawodowych. Pracę traktują jedynie w kategoriach praktycznych, jako źródło zarobkowania. Przy długotrwałym czasie bezrobocia ich sytuację komplikują często bardzo trudne relacje małżeńskie i rodzinne. Osoby te sprawiają wrażenie zagubionych, zrezygnowanych, nie wierzących we własne możliwości.

Personalistyczne metody pomocy osobom bezrobotnym po pięćdziesiątce

Praca akompaniatorów BAB z osobami bezrobotnymi po pięćdziesiątym roku życia charakteryzuje się personalistycznym podejściem do ich sytuacji i problemów. Akompaniatorzy poświęcają czas i uwagę poszczególnym osobom. Są one traktowane indywidualnie. Zwłaszcza w pierwszym okresie współpracy jest to czynnik bardzo ważny, gwarantujący podjęcie i kontynuację poszukiwania pracy. Indywidualne, pełne życzliwości i zainteresowania potraktowanie osoby bezrobotnej odbudowuje zaufanie i wiarę w siebie. Akompaniator stara się widzieć w niej przede wszystkim człowieka poszukującego pracy, uwikłanego w różne trudności życiowe, a nie „problem”. Starają się pokazać, że bezrobotny nie jest petentem, który ma sprawę do załatwienia, ale człowiekiem wartym wysłuchania i zainteresowania.

Osoby bezrobotne po pięćdziesiątym roku życia bardzo sobie cenią takie personalistyczne podejście. Pomaga im ono w zmianie perspektywy i spojrzenia na siebie. Często dzięki okazanemu zainteresowaniu i wsparciu duchowemu osoba bezrobotna uświadamia sobie, że ma przed sobą przyszłość, że warto spróbować raz jeszcze zmienić swą sytuację, oraz że odpowiedzialność za jej życie spoczywa wyłącznie na niej. Metoda towarzyszenia osobom bezrobotnym sprawdza się, o czym świadczą bardzo wysokie wyniki (35% osób w krótkim stosunkowo czasie podejmuje pracę zawodową).

Drugą cenną rzeczą realizowanego projektu pracy z poszukującymi zatrudnienia jest bez wątpienia położenie akcentu na to, że BAB wspiera ich poszukiwanie pracy, ich wysiłek, ale nie zastępuje bezrobotnych w ich wysiłku. Drugim istotnym elementem metody pracy z bezrobotnymi BAB jest to, że kładą one nacisk na samodzielność i inicjatywę swoich beneficjentów. BAB motywują, dostarczają narzędzi, uczą, ale sam bezrobotny musi zaangażować się w poszukiwanie pracy. To również pomaga osobom poszukującym pracy w odbudowaniu pozytywnego myślenia o sobie. Pracownicy BAB podkreślają, że takie

ustawienie relacji BAB - osoba bezrobotna sprawia, że osoba ta nie czuje się pomniejszona lub upokorzona otrzymywaną pomocą. Poszukujący pracy czują się partnerami BAB, a pracownicy biura nie uważają się za ich dobroczyńców. Tak naprawdę oni nie są naszymi beneficjentami, my nie jesteśmy ich dobroczyńcami - jesteśmy razem w drodze.

Trzecia cenna rzecz w realizowanym projekcie BAB to właśnie odkrywanie i pomaganie w odkrywaniu potencjału, jaki jest w tych osobach i wzmacnianie pozytywnego wizerunku siebie.

Perspektywy na przyszłość

Wydaje się, że w najbliższym czasie z mapy trudnych problemów społecznych problem bezrobocia, zwłaszcza bezrobocia osób po pięćdziesiątym roku życia, nie zniknie. Kryzys gospodarczy, dotykający świat, zaostrzy tylko ten problem. Stąd też „Caritas Polska” zamierza kontynuować pomoc dla osób długotrwale bezrobotnych i tych, które niedawno utraciły stałe zatrudnienie - właśnie poprzez pracę Biur Aktywizacji Bezrobotnych. Zebrane dotychczasowe doświadczenia potwierdzają skuteczność tej metody. Wymaga ona zaangażowania, poświęcenia czasu osobie bezrobotnej. Jest procesem, który w zależności od indywidualnym potrzeb musi trwać dłużej lub krócej. Ale warto w taki sposób pomagać.